

G A I A

S A J T Ó S Z E M L E

2002. október

XX. évf., 385. szám

EGYESÜLETI HÍRADÓ

Sasakawa-díj

Különdíjas a Zaj Munkacsoport

Az idén harmadik alkalommal adta át környezetvédelmi díjait hazánkban a japán Sasakawa Alapítvány. A bíráló bizottság az ETK Zaj Munkacsoportjának pályázatát különdíjban részesítette. Ezúton is gratulálunk Szabó Eriknek, a munkacsoport vezetőjének.

BCs

MEZŐGAZDASÁG

"Génpiszka vagy halál!"

Az Egyesült Államok ultimátum elé állította Zambiát: vagy az amerikai génmanipulált kukorica vásárlására fordítja az általa az ENSZ Élelmezési Világprogramján (WFP) keresztül küldött 50 millió dolláros segílyt, vagy kénytelen lesz szembenézni az éhínséggel. Amikor az Egyesült Államok éppen Indiára próbálta ráerőszakolni génmanipulált terményt tartalmazó élelmezési segílyt, Catherine Bertini, az Élelmezési Világprogram akkori igazgatója így nyilatkozott: "Az élelem hatalom. Mi ezt arra használjuk, hogy megváltoztassuk vele az emberek viselkedését. Lehet ezt vesztegetésnek titulálni, de mi nem fogunk mentegetőzni miatta.". Eközben egy meg nem nevezett USAID szóvivő az eseményekhez e kommentárt fűzte: "egy koldus nem lehet válogatós". Robert Vint, a Genetic Food Alert angliai koordinátora a kérdést egy részletes tényfeltáró cikk keretében vette vizsgálat alá.

írta: Robert Vint, a Genetic Food Alert nemzeti koordinátora,
cordinator@geneticfoodalert.org.uk
2002. augusztus 23.
ford.: KálecZ Orsolya

1998-ban a Monsanto cég "Kezdődjék az aratás!" címmel felhívást intézett az összes afrikai államfőhöz, melyben arra kérte őket, hogy engedélyezzék a génmanipulált vetőmagok használatát. A Monsanto ezzel követte a világ vezető PR cégének tanácsát, amely azt javasolta a géntechnológiai cégeknek, hogy azok a génmanipulációs vitákban igyekezzenek elterelni a figyelmet az olyan problémás egészségügyi és környezetvédelmi kérdésekről, mint pl. a géntekezelt termékek semleges körülmények között zajló biztonsági ellenőrzése, s hogy inkább a géntechnológia más, a szegény országok szempontjából való előnyeit hangsúlyozzák. Ily módon a nyugati zöldek könnyen semlegesíthetők azzal, hogy fölöslegesen festik az ördögöt a falra, és hogy meg akarják akadályozni a biotechnológiai cégeket abban, hogy a éhezöket élelemmel lássák el.

"Génpiszka... folytatás a 4691. oldalon

Hírek	4689
EGYESÜLETI HÍRADÓ	
Sasakawa-díj	4688
CENZO[R]RO[L]LÓ	
Az ellenvetés fenntarthatatlan	4690
MEZŐGAZDASÁG	
"Génpiszka vagy halál"	4688
Bajban a biológiai sokféleség	4692
Felforgatni a világot - Genetikai biztonság helyi kosarakban	4693
TÁRSADALOM	
Felhívás az Európai Szociális Fórumra	4694
Társadalmi szervezetek és mozgal- mak felhívása - Ellenállás a neoliberalizmussal, a háborúval és a militarizmussal szemben, a békéért és társadalmi igazságosságért Porto Alegre, 2002.január	4695
Noam Chomsky: Csapold le a mocsarat, és nem lesz több szűnyog	4697
KÖNYVISMERTETŐ	
Endreffy Zoltán: "Hogy művelje és őrizze..."	4699
TÖRTÉNETEK	
György Ottília: A bolond öregasszony	4699

H Í R E K

Cartagéna - A hírek szerint India is ratifikálta a Cartagénai Jegyzőkönyvet a biológiai biztonságról. A johannesburgi csúcs idején több ország is bejelentette, hogy ratifikálták a jegyzőkönyvet. Közép- és Kelet-Európából eddig Bulgária, Csehország, Fehéroroszország és Horvátország ratifikálta a jegyzőkönyvet. Magyarországon mikor lép?

Hadjárat a konzervdobozok ellen - Kiszorulhat a piacról a környezetkímélő üveg és bádogcsomagolás? Piaci hadjáratot indított a Tetrapak a hagyományos konzervek ellen: a cég a paradicsomsűrítmények csomagolására már Magyarországon is többretegű dobozokat kínál.

Növekedés vagy fejlődés? - A fenti címen jelent meg a Védegylet állásfoglalása Budapest jövőjéről. Ízelítő a tartalomról: • Milyen várost szeretnénk? • Növekedés helyett: értékörző és teremtő városfejlődés • Térközök helyett közterek • A zöldterületek védelmében • A várost lakói építik • Budapest kormányzása • Az önkormányzat pénzügyi forrásai

A kiadvány a sorozat ezidáig megjelent többi kötetével együtt (1. A jövő nemzedékek jogai; 2. Magyarország a nagyvilágban; 3. Gazdaság és társadalom) beszerezhető a Védegylet címén: 1051 Budapest, Vörösmarty tér 1. vagy letölthető a <http://www.vedegylet.hu/honlapról>.

Jo'burg Memo - A németországi Heinrich Böll Alapítvány memorandumot jelentetett meg a johannesburgi világtalálkozóról "Jo'burg Memo - Törékeny világunk páratlan szemmel" címmel. A magyar nyelvű fordítás az Energia Klub gondozásában jelent meg. A tartalomról: • Visszatekintés Rióra • Johannesburgi teendők • A megélhetés joga • Igazságos jólét • Kormányzás az ökológia és az egyenlőség érdekében.

érd.: level@energiaklub.hu

Termékdíj - Alaptalannak bizonyult a lapkiadók félelme: a Környezetvédelmi Minisztérium (KÖM) illetékesei elmondták, hogy az újságokra és a könyvekre nem terjesztik ki a termékdíj-fizetési kötelezettséget. Valójában csupán azon reklámhordozó papírtermékek után kell a jövő év elejétől termékdíjat fizetni, amelyek hasznos alapterületük legalább 70 százalékában hirdetést tartalmaznak. Az információhordozó termékekre így nem vonatkozik a díjfizetési kötelezettség, csak a kéretlen szórólapokra és ingyenes reklámújságokra, amelyeknél valóban indokolt az összegyűjtés és az újrahasznosítás költségét fedező termékdíj költsége.

A rémhír az újságok "megadóztatásáról" azért terjedhetett el, mert a szaktárcánál még az előző kormány idején valóban készült egy olyan törvényjavaslat, amely mindenféle papírtermékre, köztük az újságokra és a könyvekre is kiterjesztette volna a termékdíj-fizetési kötelezettséget. A tervezet újragondolásának és módosításának egyik legfőbb oka, hogy a hivatalos brüsszeli álláspont szerint a termékdíj-rendszer, piactorzító hatása miatt összeegyeztethetetlen az EU-normákkal.

Éghajlatváltozás lista - Új levelező lista indult az éghajlatváltozás témája iránt érdeklődők számára: eghajlatvaltozas@zpak.hu

Feliratkozás, archívum és egyebek: <https://www.zpak.hu/mailman/listinfo/eghajlatvaltozas>

Feloldja a génkezelt élelmiszerek tilalmát az EU? - Európa hamarosan változtat álláspontján a genetikailag módosított termékeket illetően. Legalábbis David Byrne fogyasztóvédelmi biztos szerint ennek itt az ideje; nem lehet a végtelenségig fenntartani a tilalmat.

Az Európai Unióban 1999 óta elutasítással kezelik a génmódosított

szervezetek ügyét. Byrne szerint azonban a biotechnológia hatalmas lehetőségeket ígér a jövőre nézve, hiszen olcsóbb és biztonságosabb élelmi-szer-termékeket kínál. - Igen fontos, hogy a biotechnológiai újítások útjába ne gördüljenek érzelmi akadályok, sem elfogult vagy nem megfelelő információkon alapuló félelmek - mondta a fogyasztóvédelmi biztos.

Byrne véleményét nem osztja a környezetvédelmi biztos, Margot Wallström, aki júliusban túl korainak értékelte a génmódosítás tilalomának feloldását.

Az USA érdeke is játszik

Az európai tartózkodás közepette az Egyesült Államok, amely sokkal liberálisabban viszonyul a génmanipulációhoz, heves nyomást gyakorol Európára annak érdekében, hogy a jelenlegi szabályokat módosítsák. Elhangzott a fenyegetés, miszerint panaszt emelnek a Kereskedelmi Világszervezetnél (WTO), amennyiben október közepéig nem szűnik meg az európai génpiszka tilalom. Az USA azt állítja, hogy az európai bojkott 300 millió dolláros veszteséget okoz a genetikailag módosított gabona amerikai termelőinek. A bizottság hivatalosan várhatóan október 17-én, egy környezetvédelmi tanácskozáson kezdeményezi majd a génmanipulált szervezetek ügyének tárgyalását.

Állatok Világnapja - A Magyar Állat- és Természetvédő Szövetség okt. 6-án 10 órától az Állatok Világnapja alkalmából felvonulást szervez. Önkéntesek jelentkezését várják, akik segítenek a rendezvény helyszíni lebonyolításában. Akár koncertjegyet is lehet érte kapni. Jelentkezni lehet: Vashegyi Gabriella 388-5488

1% - Többen, több 1%-ot ajánlottak fel az idén. A több, mint 1,3 milliárd adózó 20000-nél is több civil szervezetet nevezett meg a felajánlásában. Az 1%-ok összege 5,3 milliárd forintba emelkedett idén. Ebből 35.000 Ft-tal az ETK büszkélkedhet. Köszönet érte!

CENZO[R]RO[L]LŐ

Előző számunk lapzártakor augusztus 29-én a Népszabadság belső vezércikként hozta le Seres László A fejlődés fenntartható című írását. A írás hűen illeszkedik Seres zöldellenes agymenéseinek sorába. [pl.: Ökobarnák (MaNcs)]. (Elérhető a <http://www.nol.hu/Default.asp?DocCollID=68961&DocID=66185#66185> címen.) A közlést követően összefogás szerveződött. Ennek folyamánya egy rövid válaszcikk lett, amit száztizenketten írtak alá, többen egyesületünk tagjai közül is.

A válaszlevelet a Népszabadság szeptember 6-i számában tette közzé. Sajnos a cikkből kimaradt két mondat is. Tudjuk, az újság fenntartja magának a válaszlevelek rövidítésének jogát, de mivel a elmaradt két mondat a Népszabadság felelősségét tényszerűen érintette, kihagyását elvtelen tettnek tekintjük. A napilap későbbiekben a gépirónő hibájával magyarázta a történeteket és helyreigazítást is közölt a következő számában.

Adalékként csak annyit, hogy a Népszabadság főszerkesztője, illetve vezető szerkesztői többször megtették, hogy a rovatvezetők tudta nélkül, illetve akaratok ellenére belenyúltak a rovataikba.

Mellékeljük a válaszlevelet, a lemaradt részt vastagon szedtük:

Az ellenvetés fenntarthatatlan

A johannesburgi Fenntartható Fejlődés Világ-Csúcstalálkozó kapcsán a Népszabadság olyan írást közölt, mely hangnemében és felelőtlenségében párját ritkítja nem csupán a hazai, hanem a nemzetközi sajtóban is (Seres László: A fejlődés fenntartható. Népszabadság, 2002. augusztus 29.). Súlyosbító körülmény, hogy a cikket a lap belső vezércikként jelentette meg.

Az írás amorális, logikátlan és tárgyszerűtlen. Amorális, mert a harmadik világ felelősségéről szónokol az ipari civilizáció által keltett ökológiai válság kapcsán. Logikátlan, mert a jelen folyamatait fenntarthatónak ítéli, holott maga ismeri el a nyomor és a

luxus együttélésének fenntarthatatlanságát. És tárgyszerűtlen, mert ötven-hatvanezer éves időtávról beszél az ökológiai összeomlás jövőképeként, holott még a Világbank jelentése is az 50-60 éven belüli katasztrófa lehetőségét idézi fel (Népszabadság, 2002. augusztus 24.). Az ipar felelősségét az éghajlatváltozásban a Bush-adminisztráció is elismerte, csak szerintük "nem lehet mit tenni".

Mindegyik jellemzőhöz több példát lehetne felsorolni: az írás egésze cinizmust és ismerethiányt sugall. Közlésével a Népszabadság olyan ingoványos talajra tévedt, amelyről jó lenne mielőbb a humanitás tradíciójának biztos útjára visszatérnie.

A. Gergely András (politológus), Antal János (orvos), Antal Miklós (tanuló), Anyiszonjan Artúr (egyetemista), Apjok Antal (vegyészmérnök), Apjok Antalné (gépészmérnök), Artner Annamária (közgazdász, ATTAC Magyarország), B. Fülöp Katalin (újságíró), Balogh János (Zöld Forrás Környezetvédő Egyesület), Bálint Viktor (közgazdász), Berényi András (okleveles környezetmérnök), Bogdán Zoltán (iparművész), Bozay Balázs (környezetstratégiai programkoordinátor), Bödecs Barnabás (a Hulladék Munkaszövetség elnöke), Czák Gábor (író), Csillag Gábor (kultúrantropológus, a Zöld Akadémia alapító tagja), Dági Pongrác (Zöld Forrás), Daniel van der Lek (építészmérnök), Declava Lászlóné (Zöld Forrás), Demeczky Jenő (villamosmérnök), Demeczky Mihály (biológus), Devescovi Balázs (irodalomtörténész), Dömötör Csaba (közgazdászhallgató), Endreffy Zoltán (filozófus), Erőss Gábor (szociológus, ATTAC Magyarország), Éliás Ádám (vállalkozó), F. Nagy Zsuzsanna (Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért), Farkas István (a Magyar Természetvédők Szövetségének elnöke), Fazekas Marianna (Zöld Forrás Egyesület), Ferenczi István (a Zöld Fiatalok Egyesület társelnöke), Fidrich Róbert (Magyar Természetvédők Szövetsége), Filotás Zoltán (a Somogy Természeti Öröksége Közalapítvány elnöke), Fonyó Attila (szociológus), Galambos Tibor (energetikus), Gelléri Gábor (Zöld Fiatalok), György Lajos (környezeti tanácsadó), Gyulai Iván (ökológus, az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért igazgatója), Hajtman Ágnes (tanár), Házmán Noémi (a Zöld Fiatalok Egyesület alelnöke), Hollós László (producer-szerkesztő), Horváth Ferenc (MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet), Jávor Benedek (Védegylet), Jordán Ferenc (genetikus), Kajner Péter (közgazdász), Kalas György (jogász), Kapitány Ákos (vegyészmérnök-közgazdász), Kerényi Szabina (a Zöld Akadémia alapító tagja), Keserű Katalin (Védegylet), Kilián Imre (mérnök), Kincsesné Salca Mária (földmérőmérnök), Király Edina (Zöld Forrás), Kiss Ferenc (környezettudományi tanszékvezető, Nyíregyházi Főiskola), Kiss Viktor (politológus), Kissné Szöllösi Erzsébet (Zöld Forrás Környezetvédelmi Egyesület elnöke), Kóbor József (biofizikus), Koltai László (informatikus), Kovács László (televíziórendező), Krasztev Péter (a Zöld Akadémia társelnöke), Krausz Tamás (történész), Kumin Ferenc (politológus-közgazdász, a Zöld Akadémia alapító tagja), Lányi András (író, a Védegylet alapítója), Lugosi Győző (történész, a Kossuth Klub igazgatója), Malatinszky Ákos (környezetgazdálkodási agrármérnök), Medgyasszay Péter (Független Ökológiai Központ), Mangel Gyöngyi (környezetvédelmi újságíró), Mayer József (tanár), Márczi Imre (villamosmérnök), Maurer György (szerkesztő), Mester Zoltán (biológia-kémia és környezetvédelem szakos középiskolai tanár), Mihók Barbara (biológus), Molnár Géza (jogász), Molnár Mária (környezetvédő), Molnár V. Attila (botanikus), Nagy Dénes (ökológus), Nagy Boldizsár (nemzetközi jogász), Németh Zoltán (Zöld Forrás Környezetvédő Egyesület elnöke), Németh Zoltán (fizikus), Ortutay Tamás (humánökológus), Pálvolgyi Tamás (meteorológus), Petrass László (vállalkozó), Pinczes Bálint (Egyetemi Zöld Kör), Prikss Gábor (ökológus, az E-misszió Egyesület elnöke), Priszter Andrea (szobrász), Rékasi János (matematikus-szociológus), Sándor Szilvia (környezetgazdálkodási agrármérnök), Sik Toma (az Alba Kör ügyvivője), Síklaky István (közgazdász), Simonyi Gyula (közgazdász, teológus), Simonyi Katalin (jogász), Sólyom László (akadémikus, alkotmányjogász), Sükösd Miklós (politológus, Védegylet, a Zöld Akadémia alapító tagja), Szabó István (villamos-üzemmérnök), Szajp Szabolcs (közgazdász), Szalai Erzsébet (akadémikus, szociológus), Szász Gábor (gépészmérnök, ATTAC Magyarország), Szűsz-Szatmári Réka (feminista), Takács-Sánta András (biológus, Védegylet), Tólos Eszter (a Lanus Természetvédelmi Egyesület elnöke), Toldi Miklós (a Dráva Szövetség elnöke), Tombor Lászlóné (Zöld Forrás), Tóth Istók (Kortárs Művészetek Háza), Urbán Iván (jövőkutató), Vágvolgyi Gusztáv (E-misszió Egyesület elnökségi tag), Vajda Zsuzsanna (pszichológus), Váraday Zoltán (mérnök), Varga Illés Levente (épitészmérnök), Varga S. Zoltán (biológus), Veréb Dér Ferencné (biogazdálkodási szakmérnök), Vida Gábor (akadémikus, evolúciógenetikus, ökológus), Zagoni Miklós (fizikus, a Zöld Akadémia alapító tagja), Zlinszky János (biológus, Védegylet), Zöld Fiatalok Egyesület (teljes tagság).

MEZŐGAZDASÁG

"Génpiszka vagy halál!"

folytatás a 4688. oldalról

A Monsanto levélírogatása jó eséllyel pályázik a történelem legrosszabb PR fogásának címére. Válaszul a kampányra az összes afrikai ország (Dél-Afrika kivételével) élelmiszeri és mezőgazdasági képviselője "Folytatódjék a természet aratása" címmel egy közös nyilatkozatot írt alá, amely határozottan elítéli a Monsanto eljárását. "Tiltakozunk az ellen, hogy az országunkban élő szegény és éhes emberek képét multinacionális óriáscégek használják föl arra, hogy egy olyan technológiát reklámozzanak vele, amely se nem biztonságos, se nem környezetbarát, és számunkra gazdaságilag semmiféle előnyt nem jelent" - állítja a nyilatkozat. "Úgy gondoljuk, hogy a génmanipuláció tönkreteszti a honi kultúrnövényfajokat, a helyi tradicionális tudást, és azt a mezőgazdasági termelési módot, amit földműveseink évezredek munkájával alakítottak ki - s ezzel aláássa országaink önfenntartó képességét."

A négy évvel ezelőtt történt emlékezetes esemény óta egyik afrikai ország sem fogadott el génszerített élelmiszert vagy terményt. A Monsanto számára a helyzet a Harmadik Világ más részein sem sokkal rózsásabb.

Az európai országokat figyelmeztették, hogy a génmódosított ételek és termények megkülönböztető címkével való jelölése és az árusításukra vonatkozó szabályozások korlátozzák egy olyan technológia fejlesztését, amire a szegényeknek égető szükségük van. A probléma csak az, hogy még egy szegény ország sem jelentett be efféle igényeket; éppen ellenkezőleg, az ilyen termékeket címkével jelölik, és törvényi úton korlátozzák, vagy éppen be is tiltják a génmódosított áruk importját. És vajon mennyire hat őszintének a világ szegényei iránt érzett amerikai aggodalom, amikor az USA kereskedelmi biztosa, Robert Zoellick az érintett országok tiltakozására különféle szankciókkal való fenyegetéssel válaszol? Erre a magatartásra számos példa hozható fel.

Amerika diplomáciai terrorizmusának ilyen lépései igencsak kifogásolhatóak, de néhány országban még ennél is szélsőségesebb eljárásokat kellett alkalmazni, hogy a génszerített termékeket elfogadtassák. Amerika így aztán úgy döntött, hogy a génszerített terményeket Afrikába exportálja majd, hiszen az éhezõ országok biztosan elfogadják azt. Ahogyan az USAID egyik szóvivője nyilatkozta, "egy koldus nem lehet válogatós". Mostanra Amerika többséggel rendelkezik az Élelmiszeri Világprogramban, amit arra használ, hogy megoldja terményfőlöslegének elhelyezését - így aztán a másutt eladhatatlan génpiszkált termés az utolsó szegényig a WFP segélycsomagjaiban végzi. Catherine Bertini, a Élelmiszeri Világprogram akkori igazgatója imígyen büszkélkedett kiváló elgondolásukkal: "Az élelem hatalom. Mi ezt arra használjuk, hogy megváltoztassuk vele az emberek viselkedését. Lehet ezt vesztegetésnek titulálni, de mi nem fogunk mentegetőzni miatta". De

Amerikának rá kellett jönnie arra, hogy a génmódosított termények még ajándékba sem kelljenek senkinek.

2000 márciusában a The Independent című angol lap "Amerika új piacot talált a génpiszkált élelmiszerre - az éhezőkét" címmel egy cikket jelentetett meg, amely a növekvő tiltakozásról számolt be. "A segélyezés az utolsó, még szabályozatlan exportpiac, ami nyitva áll az amerikai farmerek előtt, miután az aggódó európai és ázsiai fogyasztók kerülnek a génszerített termények vásárlását, és szigorú import- és címkézési szabályokat vezetnek be" - állítja a cikk, amely tudósított a Malajzia vezetésével működő Harmadik Világ Hálózat és az etióp Dr. Tewelde Gebre Egziabher szervezte tiltakozásokról. "A válság szorításában élő országokat nem szabadna olyan dilemma elé állítani, amely arra kényszeríti őket, hogy a között válasszanak, hogy milliókat engednek éhen halni, vagy elszennyezik a helyi élővilág genetikai állományát" - nyilatkozta a harmadik világbeli államok szövetsége nevében az etióp szakértő. Az amerikai Food First ezidőtájt írott riportja a következő véleménynek adott hangot: "Az amerikai élelmiszeripari rendszer, úgy tűnik, tökéletesen semmibe veszi a segélyezett államok jogait és aggodalmait, annak érdekében, hogy profithoz juttassa országai mezőgazdasággal foglalkozó cégóriásait. Ez egy olyan rendszer, amely lehetővé teszi azt, hogy közpénzekből finanszírozzák a magánszektor, amely az élelem génmanipulációjának hiányos szabályozásából kovácsol hasznot magának, s amely mindemellett aláássa az élelmiszerfogyasztásról hozott demokratikus döntéseket."

Anyagilag ez a segélyezési rendszer sokkal inkább az amerikai biotechnológiai iparnak hoz hasznot, mintsem a szegényeknek. Az Egyesült Államok 50 millió dollárt ajánlott föl Zambiának (ennyi a biotechnológiai cégek által a televíziós reklámokra fordított évi összeg) segélyként, azon feltétellel, hogy a pénzt kizárólag az USA-ból származó génmanipulált kukoricára költetheti el. India óriási rizsfőlösleggel rendelkezik - 65-ször annyival, mint amivel jól lehetne lakatni Afrika összes éhezőjét -, amit az amerikai kukorica árának feléért meg lehetne vásárolni, de Zambia kénytelen a drága, génpiszkált terméket választani. Zimbabwét, Lesothót, Mozambikot és Malawit hasonló feltételek elé állították. Zambia válasza az ajánlatra az amerikai géntechnológiai cégek "a világ jótévője" stratégiájának totális kudarcát jelzi. A kukoricára utalva, a zambiai elnök a következőket nyilatkozta: "hogya nincs vele rendben valami, inkább éhezünk". Az ország hivatalos napilapja hozzátette: "Ha Amerika ennyire ragaszkodik ahhoz, hogy az országunk génmódosított kukoricát fogyasszon, mi teljes joggal kérdőjelezzük meg az ő nemes szándékait."

A világban jelenleg nincsen élelemhiány, és valószínű-

Leg a közeljövőben sem lesz. Európában és Amerikában a terményfelesleget minden évben elpusztítják - de néhány szegény ország is ezt teszi. A probléma nem a termelésben, hanem az elosztásban van. Az éhezõ országok nem egyszer jelentõs mennyiségû élelmet exportálnak. Több millió ember - köztük számos ültetvényen dolgozó munkás is - egész egyszerűen ahhoz is túl szegény, hogy a saját országában termelt terményeket megvásárolja. Ők éheznek, amíg a világ terményeinek jelentõs részét nyugaton megvásárolják, hogy marhákat, disznókat és csirkéket etessenek vele - és amíg a világ termõföldjeinek nagy részén (a Valutaalap utasításait követve) pamutot, kávét, dohányt és virágot termelnek, hogy aztán exportálják. Az a többmillió tonna indiai rizsfõlõsleg, amit Zambia a kapott pénzen nem vásárolhat meg, ott rohad a raktárakban, mert az indiai szegényeknek nem futja rá, hogy megvegyék. Néhány hónappal ezelõtt Malawi is rendelkezett nem génmódosított terményfõlõsleggel, de a Világbank nyomására kénytelenek voltak eladni, hogy kiegyenlítsék vele tartozásaikat.

A génmódosított termények nem nyújtanak megoldást az éhínség valódi okaira. Ez azért van, mert elsõsorban a tehetõs földmûveseknek hoznak nyereséget - akiknek van elég pénzük arra, hogy megvegyék a génmódosított vetõmagot és a vegyszereket, amikkel azokat kezelni kell - a kistermelõk kárára. Az exportált génmódosított termények, mint pl. a Bt pamut vagy a szabályozott érésû kávé, nem fogják jóllakatni a világ szegényeit - a belõlük származó nyereség sem a szegényeket fogja gazdagítani.

A genetikailag módosított szabályozott érésû kávé, amit Amerikában fejlesztettek ki, megszünteti a keresletet a kávészedõ munkások iránt - ezzel tovább növelve a munkanélküliséget (s így az éhezést), nyomorba döntve több mint 60 millió kávészedõ munkást több mint 50 országban.

Az indiai Andhra Pradesh államban megalkotott "Vision 2020" fejlesztési terv több mint 20 millió pamuttermesztõt és egyéb kistermelõt fog földönfutóvá tenni azért, hogy helyet csináljon a tökéletesen automatizált ültetésû génmanipulált pamutnak. A leggazdagabb földesurak jókora hasznot húznak a tervbõl, míg menekültek milliói az éhezéssel kell, hogy szembenézzenek.

Az élelemsegélyek szándékos génmódosított terménnyel való szennyezése egybevág az amerikai "élelmezéspolitikával", azzal, hogy génmanipulált terményeit mindenáron az éhezõkre akarja erőszakolni. Most, hogy Mexikó génpiszkált növényekkel való szennyezése sikerrel járt, Amerika abban reménykedik, hogy ugyanezt megismételheti Afrika déli részén is. Amerika világosan közölte az afrikai államokkal, hogy a segílyt azok csak egész kukoricaszemek formájában vehetik át, és nem örülhetnek meg õket. Tudják, hogy az afrikai országok gazdag termelõi, akik mindenáron meg akarják szerezni a következõ évi vetõmagot, sokkal többet tudnak majd érte fizetni, mint az éhezõ szegények. És, ha már egész Dél-Afrikában táblaszámra nõ a génpiszkált kukorica - gondolkozik Amerika-, akkor vajon hogyan fogják betilítani ezeket a terményeket?

A génmanipulált növények elõtt nem áll túl nagy jövõ. Európában, Ázsiában, Afrikában, Ausztráliában és Latin-Amerikában a kutyának sem kellene. Az indiai, brazíliai és Fülöp-szigeti földmûvesek elpusztítják és elégetik a génpiszkált terményeket. Az amerikaiak többsége azt sem tudja, hogy léteznek effélék - de, ha megkérdezik õket, 93%-uk azt akarja, hogy a génmódosított élelmiszert jelöljék meg, és a többség megpróbálja elkerülni, hogy ilyet kelljen fogyasztania. A Monsanto részvényeinek értéke egyre csökken. Amerika most a világ többi részével egy kereskedelmi háború szélén áll. Mostanra a biotechnológiai ipar marketingstratégiája veszélyes terrorizmussá fejlõdött, ami sok ember élelmezésének biztonságát és milliók életét fenyegeti.

Bajban a biológiai sokféleség

Third World Resurgence, No. 141/142, p.9.
Lim Li Ching: Biodiversity in crisis
 ford: MV

A Biológiai Sokféleség Egyezmény részes feleinek hatodik, idén áprilisban tartott konferenciájával párhuzamosan a Harmadik Világ Hálózat egynapos találkozót szervezett, az egyezmény keretében elért haladás értékelésére, és a civil szervezetek tapasztalatainak kicserélésére. A biológiai sokféleséget veszélyeztetõ tényezõk közül kiemelték az erdõk helyzetének romlását, a turizmust valamint a bányászatot és olajkitermelést. Noha a hivatalos adatok, pl. az ENSZ Élelmezésügyi Szervezete (FAO) szerint az elmúlt évtizedben csökkent az erdõk pusztulásának üteme, az adatok részletesebb vizsgálata alapján ez az állítás távolról sem állja meg a helyét. A Nemzetközi Esõerdõ

Mozgalom számításai 16 millió ha/évre teszik az erdõpusztulás ütemét, és ebben nincsenek benne az erdõültetvények (amelyekkel a FAO viszont számolt). Ami a turizmust illeti, bár az ökoturizmus koncepcióját a tömegturizmus által okozott károk mérséklésére dolgozták ki, a tapasztalat azt mutatja, hogy a vadállatok gyakran fontosabbá váltak a helyi közösségeknél. Ez nem is csoda, hiszen a gondolat az északi, hagyományos természetvédõ szervezetektõl ered. Az ökoturisztikai programok kidolgozásába be kéne vonni a helyi közösségeket, az érintetteket, és fõként a bennszülött csoportokat, akiknek földjein a turizmus különösen érzékeny kérdés, például a szent helyekre való utaztatás, illetve a haszonból való részesedés kizárása miatt. Bár a Berliini Nyilatkozat a Fenntartható Turizmusról értelmében korlátozni kellene az ökológiailag vagy kulturálisan érzékeny helyek látogatását, a mai napig nem született értelmezés arra, hogy mi számít ilyennek. A civil

szervezetek ezért az Ökoturizmus Felülvizsgálatának Nemzetközi Évét javasolják (az ENSZ által meghirdetett hivatalos akció helyett). Végül, a nyersanyag kitermelés világszerte gyakran a gazdag élővilágú területeken zajlik, teljesen elpusztítva azokat. Ezekkel a problémákkal az ipar nem foglalkozik. Bár megalkották a Globális Bányászati Kezdeményezést, és a Bányászat, Ércék és Fenntartható Fejlődés programot, a gyakorlatban nem sok előrelépés történt, és a bányászat még távolról sem tekinthető fenntartható tevékenységnek. Az olaj- és gázkitermelés gyakran trópusi erdőkben vagy érzékeny tengerparti övezetekben zajlik, a helyi lakosság tiltakozása ellenére, pl. Costa Ricában, Mexikóban és Ecuadorban. Az Oilwatch nevű szervezet ezért moratóriumot követel az új olajlelőhelyek kiaknázására, a biológiai szempontokon túl már csak a társadalom olajfüggésének csökkentése érdekében is. Végül szó esett a biológiai fegyverek által képviselt növekvő veszélyről is, és ezzel a résztvevők áttértek a találkozót követő fő témájára, a génmanipuláció hatásaira. Genetikai módosítás révén lehetővé válik új, az eddigieknél veszedelmesebb biológiai fegyverek kifejlesztése, az oroszok pl. a lépfene módosításával kísérleteztek. A veszély mértékét jól mutatja az a véletlen ausztrál eset, amikor kutatók az egyébként eléggé ártalmatlan egérhimlő vírusát egy, az immunrendszert gyöngítő génnel váratlanul halálos kórokozóvá változtatták. Az amerikai tengerészeti laboratóriuma olyan szuper-bacikkal kísérletezik, amelyek képesek a műanyag lebontására is. Ezért fontolóra kellene venni a biológiai és vegyi fegyverekről szóló egyezmény és a Biobiztonsági Jegyzőkönyv összehangolását. Ez utóbbi jogszabály egyébként sok civil szervezet és fejlődő ország csalódását váltotta ki, de az igen kemény tárgyalások során nem lehetett többet elérni - az alternatíva a szabályozás teljes hiánya lett volna.

Terje Traavik norvég professzor szerint a géntechnológia a szó szoros értelmében nem is nevezhető technológiának, hiszen annak alapvető jellemzője a megismételhetőség és ellenőrizhetőség. Azonban ha ugyanazt a gént különböző fogadósejtekbe ültetjük, eltérő eredményt kapunk. A genetikailag módosított élőlények esetében a kockázat sem kiszámítható, hiszen egy csekély valószínűségű, de jelentős következményekkel járó esemény bekövetkezése is kockázatot jelent. A génmanipulált élőlényeknél nem tudjuk például, hogy a génkonstrukció beültetésével milyen feltételeket teremtünk a horizontális (azaz nem a szaporodással történő, nemzedékeken keresztüli, hanem közvetlen)

génátadásnak. Traavik intézete etetési kísérleteket végzett (a norvég kormány támogatásával) arra vonatkozóan, hogy a szinte minden módosított növényben alkalmazott karfiolmozaikvírus-promoter (bekapcsoló génszakasz) milyen hatással van más élőlényekre. Eredményeik szerint ez a génszakasz szinte minden élőlényben kifejeződik, azaz működőképes, szemben az ipar azon állításával, miszerint ez kizárólag csak növényekben lép működésbe.

A géntechnológiával szorosan összefügg a szabadalmak kérdése is. A WTO szellemi tulajdonjogi (TRIPs) egyezménye az élőlényekre vonatkozó szabadalmi lehetőség révén támogatja a biokalkulációt, azaz az élő anyag, a genetikai információ ellopását. A bennszülött társadalmak helyzetét jól illusztrálja az a kolumbiai eset, amikor 1996-ban a katolikus egyetem munkatársai járták a falvakat, egészségügyi szolgáltatásokat kínálva, miközben DNS-mintákat vettek a lakosoktól, azok tudta nélkül. Az összesen 36 vérminta végül az Egyesült Államok Nemzeti Egészségvédelmi Intézetében, a világ legnagyobb génbankjában landolt. Amikor a kutatókat arról faggatták, hogy kérték-e az indiánok beleegyezését a vérvételhez, azt felelték: „Hát persze hogy nem, hiszen biztos nem egyeztek volna bele.” Hasonlóképpen, amikor bennszülött csoportok részt vettek a Humán Genom Programban, a kutatókat nem érdekelte, hogy kik ők és miért vannak ott, hanem csak az, hogy mit csinálhatnak génjeikkel. Az Afrika Csoport ezért javasolja mindenfajta élőlény szabadalmaztatásának betiltását, beleértve a mikroorganizmusokat is, amelyek kivétele lényegében mesterséges szétválasztás eredménye. 1999-ben megkezdődött a TRIPs felülvizsgálata, egyelőre eredmény nélkül. Ezzel szemben a Biológiai Sokféleség Egyezmény elvben biztosítja a genetikai forrásokhoz való hozzáférésért cserébe a helyi kutatás és fejlesztés támogatását, a helyi közösségek részvételének elősegítését valamint a haszon igazságos megosztását. Emellett szükség van a bennszülöttek különleges helyzetének és a kulturális sokféleségnek a szabályozására is.

A genetikai információval kapcsolatban 2000 decemberében a FAO új egyezményt fogadott el az élelmezésben használt növényi genetikai forrásokról. Az egyezmény elismeri a farmerek közösségi jogait (a nemesítőkkal szemben), azonban ennek részletei még kidolgozásra szorulnak. Az egyezmény akkor lép életbe, ha 40 ország ratifikálja azt. Félő azonban, hogy a TRIPs egyezmény ereje aláássa a többi nemzetközi jogszabály végrehajtását.

Felforgatni a világot

Genetikai biztonság helyi kosarakban

Third World Resurgence, No. 141/142, p. 69.
Caspar Henderson: Turning the world upside down - Genetic security in native seed-baskets
 ford.: MV

Az indiai Dekkán Fejlesztési Társaság (DDS) célja az ökológus és a helyi közösség megélhetését szolgáló

mezőgazdaság megvalósítása, és annak bemutatása, csúcstechnológias, tökeigényes gazdálkodási forma szükségtelen és nem is megfelelő a legszegényebb emberek millióinak élelmezésére. A szervezet Andra Pradesh állam egyik körzetében 75 sanghamot, női önkéntes közösséget hozott létre - minden ilyen csoport kb. 60 családot tömörít. A vidék adottságai rosszak: kevés és rendszertelen eső, gyenge talaj. A társaság azonban felis-

merte, hogy ezen a tájon még 30 évvel ezelőtt is több mint 70-féle növényt termeltek a parasztok, sőt fél évszázaddal ezelőtt a környéken természetesen mangó messze földön híres volt.

Húsz évvel ezelőtt egy helyi férfi, Jayappa, aki életének nagy részében maga is napszamosként dolgozott, szövetkezett az akkor induló társasággal, amely a helyi közösségek összekovácsolásán, nagyobb autonómia elérésén és környezetbarát technikák átadásán dolgozott. A terv nagyon egyszerű volt: havi öt rúpia (kb. 60 Ft) megtakarítás beadásával a helyi asszonyok fokozatosan újra termelésbe vonták a leggyengébb földeket, amelyek azelőtt jó, ha 120-150 kg terményt hoztak hektáronként - most 900-1200 kg változatos termést adnak: különböző kölesféléket és babokat, valamint 6 szarvasmarhának elegendő takarmányt. Ezzel persze több ezer új munkahelynek megfelelő elfoglaltságot teremtettek, és a hektáronkénti keresetet akár 12-szeresére növelték, úgy hogy ehhez nem használnak műtrágyát és növényvédőszeret. Először napkendert (sunhemp, sajnos a magyar nevét nem tudom - MV) használnak a talaj javítására, majd nagy adag marhatrágyával növelik termőképességét. Egyszerű földgátak és falak segítik a nedvesség visszatartását. Változatos növénykultúrákkal tartják fenn a talaj egészségét. A köles és babféléket tápanyagdús és helyileg értékelte vadnövényekkel keverik, amilyen például a sok A-elővitamint tartalmazó indiai spenót. A helyi „tanyatudományos” központok gyűjtik össze és rendszerezik a

hagyományos gazdálkodás legjobb példáit, és terjesztik azokat a csoportok között. Ilyen pl. a növényvédőszermentes gazdálkodás mandalája, amely írástudók és írástudatlanok számára érthető formában mutatja be az alkalmazandó vetőmagokat és kezeléseket. A társaság a helyi élelmiszer-elosztási rendszerek létrehozását is segíti, mivel a kormányzati rendszer nem képes kielégíteni a szükségleteket. Egyes sanghamok gyógynövénygyűjteményt, mások vetőmagbankot hoztak létre, vagy közösségi házakat építettek.

A nők beszervezésének igen egyszerű oka volt: a társaság úgy találta, hogy a férfiak gyakran nagyratörő és kivitelezhetetlen terveket dédelgettek, míg az asszonyok sokkal józanabban álltak a dolgokhoz. Az élelmiszertermelés megoldása mellett a társaság megtanította őket videokamerák kezelésére is, annak érdekében, hogy a tevékenységüket dokumentálni és a nagyvilágnak bemutatni tudják, hiszen máskülönben szinte semmilyen nyilvánosságban sem részesültek. A létrehozott zöld iskolák minden részletükben önfenntartásra és környezetvédelemre nevelnek, az épületektől kezdve a tananyagig. A méhkas-forma iskolákat helyi kőből építik, drága cement és fa felhasználása nélkül, így kb. feleannyiba kerülnek, mint egy átlagos ház a térségben. A sanghamok tevékenysége, a hagyományos tudás és a genetikai források fenntartása érdekében véghezvitt munka már a Greenpeace és Swaminathan professzor, a Zöld Forradalom „atyja” érdeklődését is felkeltette.

TÁRSADALOM

A januári porto alegréi II. Szociális Világfórumon született meg az elhatározás a földrészenkénti illetve regionális szociális fórumok szervezésére. Az európai civil szervezetek november 7.-10. között tartják összejövetelüket. Ennek kapcsán közöljük az Európai Szociális Fórum Magyar Koordinációs Csoportjának felhívását, illetve háttéranyagként a társadalmi szervezetek és mozgalmak Porto Alegreben megszületett nyilatkozatát.

Felhívás az Európai Szociális Fórumra

Kontinensünk civilmozgalmai és társadalmi szervezetei Európai Szociális Fórumra készülnek. Firenzében, a reneszánsz szülővárosában adunk randevút egymásnak 2002. november 7-10. között. Célunk a béke, a szabadság, az egyenlőség és a testvériség. Elutasítjuk az elnyomás és az alávetés minden formáját, ember kizsákmányolását és természet leigázását. Terrorizmust és háborút. Az élet tiszteletén és a társadalmi igazságosságon alapuló új erkölcsi rendet hirdetünk. Emberközponitú, környezetbarát viszonyok között szeretnénk élni, nem pedig embert megalázó, környezetpusztító rendszerben. A profit globalizációjával az emberi jogok és a társadalmi igazságosság globalizálását szegezzük szembe. Hogy az egyéni szabadságjogok kollektív szabadságjogokkal egészüljenek ki. A közösségek gazdasági, szociális, politikai és kulturális jogaival, kollektív gazdasági demokráciával.

Hogy a parlamentarizmus a közvetlen demokrácia és népi részvétel lehetőségével egészüljön ki.

Csatlakozzatok hozzánk!

Lépj kapcsolatba azokkal a társadalmi szervezetekkel, civilmozgalomokkal, amelyek magukénak vallják a Fórum céljait. Hogy együtt, összefogva, békés eszközökkel, demokratikusan, a pluralizmus jegyében túlléphessünk az egyenlőtlenség, az igazságtalanság és az elidegenedés rendszerén. Hiszen ahol a cél szentesíti az eszközt, a cél pedig maga a pénz, ott az ember óhatatlanul eszköz-zé válik a pénz szolgálatában. A józan eszből gúnyt űznek és a világ árnyékba borul, mert tévhit lesz úrrá rajta. A termelési hajsza miatt elsatnyul a természet, tönkremegy a bioszféra, az élet pedig piaci kérdéssé válik. Jellemző korunk legújabb közgazdasági kategóriá-

ja, a 'lifetime value' amely abban méri az ember értékét, hogy mennyi árut vásárol élete során. Ezt hívják a tőkehatékonyság rendszerének. Mi viszont olyan gazdasági rendet akarunk, amely a tényleges szükségletek kielégítésére irányul, és a pénz helyett az embert tekinti céljának. Egy igazságosabb elosztás révén mérsékli a világméretű egyenlőtlenségeket, nem pedig elmélyíti őket. Azt szeretnénk, ha a népek szabadon élvezhetnék munkájuk gyümölcsét és nem fosztaná meg tőle maroknyi csoportok. Mi, a kiáltvány szerzői, az emberi jogok tiszteletben tartását, a társadalmi igazságosság elvét, a közérdeket szegyezzük szembe a globalizált tőkés hatékonysággal. Nem a magántermelést vonjuk kétségbe, hanem a magántermelés kizárólagosságára épülő rendszert utasítjuk el. Vegyes gazdálkodást hirdetünk. Sokszínű, sokrétű gazdaságot akarunk. Olyant, amelyikben a politikára nem a magánérdek nyomja rá a bélyegét, hanem a társadalmi haladás, a népek felemelkedése, az emberiség közös fejlődésének követelménye szerint alakul. Szolidaritásra szólítjuk a népeket egymás iránt. Követeljük a szegény országok adósságának eltörlését, a tőzsdézés megadóztatását, a nemzetközi pénzügyi intézmények demokratizálását, hogy a társadalmi fejlődést szolgálják, ne pedig a tőkeérdeket. Munkaidő-

cökkentést sürgetünk és munkát mindenkinek. Olyan jövedelemelosztást, melynek révén mindenkinek jut a közösen kiérlelt gyümölcsből.

Embertársaink!

Összefogásra szólítunk Titeket, a nemzedékek sokaságát, hogy megvédjük közös kincsünket, a természetet. Hogy olyan ésszerű gazdálkodást honosítsunk meg, amellyel nemcsak a ma emberének adhatunk enni, hanem a jövő nemzedékeinek is biztosíthatjuk az emberhez méltó életet. Nem hagyhatjuk, hogy a rendszer felszedje a jövő alapjait! Amit a kormányok nem akarnak, vagy nem tudnak megtenni, megteszik majd helyettük a népek!

Várunk sorunkba téged is! Hogy együtt még többet tehesünk közös céljaink valóra váltásáért!

Lehet más a világ! Tégy érte Te is!

2002. július

Európai Szociális Fórum - Magyar Koordinációs Csoport

kapcsolat: Simó Endre és Tracey, <http://eszf.zpok.hu>

Társadalmi szervezetek és mozgalmak felhívása

Ellenállás a neoliberalizmussal, a háborúval és a militarizmussal szemben, a békéért és társadalmi igazságosságért.

ford.: *Sebestyén György*

1. Mi, társadalmi szervezetek és mozgalmak tagjai, több tízezen, egy olyan korszakban gyűltünk össze itt Porto Alegreben, a II. Szociális Világfórumra, amikor az emberek létfeltételei, szerte a világon, folyamatosan romlanak. Annak ellenére itt vagyunk, hogy a szolidaritásunkat meg akarják törni. Azért találkoztunk megint, hogy folytassuk a neoliberalizmussal és a háborúval szemben folytatott küzdelemünket, hogy megerősítsük az előző Fórumon kötött szövetségünket, és ismét kijelentsük:

"Lehet más a világ!"

2. Különbözőek vagyunk. Nők és férfiak, felnőttek és fiatalok, vidékiek és városiak, munkások és munkanélküliek, hajléktalanok, öregek, kivándorlók, szakemberek, mindenféle felekezet tagjai, különböző bőrszínű és nemi irányultságú emberek. Ennek a sokféleségnek a kifejeződése a mi erősségünk, és az egységünk alapja. Egy világméretű szolidaritási mozgalom vagyunk. Egyesít minket a törekvés, hogy harcoljunk a javak koncentrációja, és a szegénység, az egyenlőtlenségek terjedése, és Földünk elpusztítása ellen. Alternatív rendszereket hozunk létre, hogy éljünk bennük, és találékony módon segítjük ezek elterjedését. A harcból és ellenállásból erőt merítve, amelyet egy szexizmusra, fajgyűlöletre és erőszakra alapozott, a tőkét és a patriarchátust, az emberek szükségleteinek kielégítése helyett, kiváltságokkal elhalmozó rendszer ellen folytatunk, egy hatalmas szövetséget építünk fel.

3. Ez a rendszer mindennapi drámává teszi nők, gyermekek és idősek halálát azzal, hogy éhségbe taszítja őket, megvonja tőlük az egészségügyi ellátást, holott számos betegség megelőzhető lenne. Családok kénytelenek elhagyni otthonaikat háborúk, "nagyarányú fejlesztések", a termőföld hiánya és környezetpusztítás, munkanélküliség, a közszolgáltatások lerombolása vagy a társadalmi szolidaritás szétverése miatt. Délen és Északon egyaránt lábra kapott az emberi élet méltóságának megőrzéséért folytatott ellenállás, és a szikrázó küzdelem.

4. Szeptember 11-e drámai változásokat eredményezett. A terroristatámadások után, amelyeket éppúgy elítélünk, ahogy elítéljük a világ többi részén a polgári lakosság ellen elkövetett támadásokat, az Egyesült Államok és szövetségesei tömeges katonai műveletekbe kezdtek. A "Háború a terrorizmus ellen" jelszavával az egész világon támadást indítottak az állampolgári és politikai jogok ellen. Az afganisztáni háborút, amelyben terrorista módszereket alkalmaztak, más frontvonalakra is kiterjesztették. Megkezdődött az USA és szövetségeseinek hatalmát bebetonozni hivatott állandó globális háború. Ez a háború a neoliberalizmus másik arcát, a kegyetlent és elfogadhatatlant tárja elénk. Az Iszlámot demonizálja, miközben szabadon tobzódik a faj- és idegengyűlölet. A tömegtájékoztatás aktívan kiveszi a részét ebből a hadjáratból, amely "jókra" és "gonoszokra" osztja a világot. A háború elleni küzdelmet mozgalmunk szívügyének tekintjük.

5. A háborús helyzet újabb bizonytalanságot okozott a Közel-Keleten, tápot adva ezzel a palesztin nép további elnyomásának. Mozgalmunk egyik sürgős feladata, hogy mozgósítsuk az együttérző embereket a palesztin nép, és annak saját függetlenségéért folytatott küzdelme mellett, mivel az izraeli állam brutális megszállásával kell szembenézniük. Ez alapvető jelentőségű a régióban élő minden nép számára.

6. Más események is igazolják küzdelmünk fontosságát. Argentínában társadalmi és politikai válsághoz vezetett a Valutaalap szerkezetváltási politikája és a felhalmozódott adósságok által kiváltott pénzügyi-gazdasági válság. Ennek hatására a középrétegek és a munkásosztály spontán tiltakozásokba kezdett, a megtorlásnak számos halottja van. A kormány megbukott, új szövetségek jönnek létre a különböző társadalmi csoportok között. Az úgynevezett "cacerolazos" és "piquetes" által mozgósított néptömegek a kenyérhez, a munkához és a lakhatáshoz való jogot követelték. Visszautasítjuk az argentin társadalmi mozgalmak kriminalizálására indított törekvéseket, a demokrácia és a szabadságjogok ellen intézett támadásokat. Elítéljük a szabadságjogok elleni társaságok mohóságát és a gazdag országok kormányai által támogatott, a helyi elitek megvesztegetésére irányuló tevékenységüket.

7. A multinacionális Enron cég összeomlása jól szemlélteti a kaszinógazdaság csődjét és az üzletemberek, valamint politikusok romlottságát, akik a munkásokat munka és nyugdíj nélkül hagyják. Ez a multinacionális cég, a fejlődő országokban csalárd műveletekbe bonyolódott. Az általa indított beruházások földönfutóvá tették az embereket és a víz, valamint az elektromos áram árának jelentős emelkedéséhez vezettek.

8. Az Egyesült Államok kormánya, az irányú erőfeszítéseiben, hogy megvédje a nagy társaságok érdekeit, gögösen hátat fordított a globális felmelegedésről folytatott tárgyalásoknak, a Rakétavédelmi Egyezménynek, a Biodiverzitási Megállapodásnak, az ENSZ-nek a rasszizmusról és intoleranciáról szervezett konferenciájának és a kézfegyverek kereskedelmének korlátozásáról folytatott tárgyalásoknak, ismét bebizonyítva ezzel, hogy az USA egyoldalú megközelítése aláássa a globális problémák multilaterális megoldásainak kialakítására tett erőfeszítéseket.

9. Genovában, a G8 tanácskozása megbukott, a maga elé célként tűzött globális kormányzás gondolatával. A tüntetők tömeges mozgósítására és az ellenállásra, erőszakkal, elnyomással és a tüntetők bűnözőkként való megbélyegzésével válaszoltak, de nem tudtak megfélemlíteni minket.

10. Mindez a globális recesszió körülményei közepette zajlik. A neoliberális gazdasági modell szétzúzza az emberek jogait, életkörülményeit és megélhetési alapjait. Osztalékaik védelmében a multinacionális cégek elküldik a dolgozókat, csökkentik a béreket, gyárakat zárnak be és az utolsó dollárt is kiperéselik alkalmazottjaikból. A válsággal szembenézni kénytelen kormányok magánosítással, a szociális kiadások lefaragásával és a munkavállalók jogainak csorbításával válaszolnak. A recesszió nyíltan megmutatja, hogy a növekedés és virágzás neoliberális ígérete közönséges hazugság.

11. A társadalmi igazságosságért és szolidaritásért indított globális mozgalom, hatalmas kihívások előtt áll: a békéért és a közös biztonságért folytatott harca feltételezi a szegénységgel a megkülönböztetéssel és a hatalommal való szembenézést és egy alternatív, fenntartható társadalom létrehozásának szükségességét is.

A társadalmi mozgalmak határozottan elítélik az erőszakot és a militarizmust, mint a nézeteltérések megoldásának módjait. Ilyen a kis intenzitású konfliktusok és katonai műveletek alkalmazása a Kolumbia Terv során, a Puebla Panama Terv, a fegyverkereskedelem, a növekvő katonai költségvetés, a népek és országok ellen alkalmazott gazdasági blokádnak, különös tekintettel Kubára, továbbá a szakszervezetek, társadalmi mozgalmak és az aktivisták fokozódó elnyomása.

Támogatjuk a szakszervezeteket és a szürkegazdaság munkásainak küzdelmeit, amelyeket munka- és életfeltételeik és a szervezkedés jogának megőrzéséért, valamint azért folytatnak, hogy kollektív szerződéseket köthessenek, és kiegyenlítsék a nők és férfiak munkakörülményei és bére közötti különbségeket. Elutasítjuk a rabszolgaságot és a gyermekek kizsákmányolását. Támogatjuk a munkások harcát és a szakszervezetek küzdelmeit az alkalmi munkával, az álvállalkozói szerződésekkel és a leépítésekkel szemben. Új, nemzetközileg garantált jogokat követelünk a multinacionális cégek és leányvállalataik alkalmazottai számára, különös tekintettel a szervezkedés jogára és a kollektív egyeztetések lehetőségére. Hasonlóképpen támogatjuk a földművelők és a lakosság szervezeteinek harcát megélhetésükért, a földért, az erdőért és a vízért.

12. A neoliberális politika hatalmas nyomort és bizonytalanságot eredményezett. Drámai módon megnőtt a nők és gyermekek áruba bocsátása, és szexuális kizsákmányolása. A szegénység és bizonytalanság emberek millióit kényszeríti vándorlásra, akikről megtagadják az emberi méltóságot, a szabadságot és az alapvető jogokat is. Ezért követeljük a szabad mozgás jogát, a testi épséghez való jogot és minden kivándorló jogi helyzetének rendezését. Támogatjuk a bennszülött lakosság jogait és a Nemzetközi Munkügyi Szervezet előírásának alkalmazását a nemzeti jog keretei között.

13. A Dél országai többszörösen visszafizették adósságaikat. Az adósságok fenntartása jogtalan, igazságtalan és csalárd. Az adósság az uralom eszköze, amely megfosztja az embereket alapvető emberi jogaiktól, pusztán azért, hogy növelje a nemzetközi uzsorát. Követeljük az adósságok azonnali, feltétel nélküli eltörlését és a történelmi, társadalmi és környezeti adósságok megtérítését. A pénzügyi adósságok megtérítését követelő országok kifizették a Dél természeti erőforrásait és szabadalmak bejegyzésével, kisajátították az ott élő népek hagyományos ismereteit.

14. A víz a termőföld, az élelem, az erdő és a vetőmagok, a kultúra és az emberek azonosságtudata az emberiség közös kincsei, most és mindörökké. Alapvető fontosságú az élővilág sokféleségének megőrzése is. Az embereknek joguk van a biztonságos és folyamatos, genetikailag módosított anyagoktól mentes, ételmi-

szerepléshez. Az élelmiszer szuverenitás helyi, nemzeti és regionális szinten, alapvető emberi jog. Ennek szellemében meg kell valósítani a demokratikus földreformot és biztosítani kell a földművelők termőföldhöz jutását.

15. A dohai közgyűlés igazolta a WTO törvénytelen mivoltát. Az úgynevezett "fejlesztési menetrend" csak a nemzetek feletti társaságok érdekeit védi. Az újabb tárgyalási forduló meghirdetésével, a WTO egy lépéssel megint közelebb került ahhoz, hogy mindent áruvá változtasson. Számunkra az élelem, a közszolgáltatások, a mezőgazdaság, az egészség és az oktatás nem bocsáthatók áruba. A szabadalmakat nem szabad fegyverként használni a szegény országokkal és népekkel szemben. Elutasítjuk az élő szervezetek szabadalmaztatását és az azzal való kereskedelmet. A WTO napirendjén szerepelnek a regionális szabadkereskedelmi és beruházási egyezmények. Az Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (FTAA) elleni tüntetések és népgyűlések megszervezésével az emberek elutasították ezeket az egyezményeket, mivel azok az újgyarmatosítást és az alapvető társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti jogok elpusztítását jelentik.

16. Mozgalmunkat közös akciókkal és a társadalmi igazságosságért, az emberi szabadságjogok tiszteletben tartásáért, az egyenlőségért, a méltóságért és a békéért való mozgósítással erősítjük tovább. Tovább harcolunk az alábbiakért:

- **Demokrácia:** az embereknek joguk van ahhoz, hogy megismerjék és bírálhassák kormányuk döntéseit, különös tekintettel a nemzetközi intézményekkel folytatott tárgyalásokra. A kormányok végső soron népeiknek tartoz-

nak elszámolni tetteikkel. Miközben támogatjuk a képviselői és közvetlen demokrácia terjedését a világon, külön hangsúlyozzuk az államok és társadalmak demokratizálásának szükségességét és a diktatúra elleni küzdelmet.

- A külső adósságok eltörlése, illetve jóvátétel fizetése.
- A spekuláció megakadályozása. Követeljük az olyan különleges intézkedések bevezetését, mint pl. a Tobin-féle adó, és az adóparadicsomok felszámolása.
- Az információhoz való jog.
- A nők jogainak tiszteletben tartása, az erőszaktól, a szegénységtől és a kizsákmányolástól való védelem.
- Béke, erőszakmentes konfliktusmegoldás. Ellenezzük a háborút, a militarizmust, az idegen katonai bázisokat, az idegen beavatkozást és az erőszak tervszerű kiszélesítését. A tárgyalások előnyben részesítése és az erőszakmentes konfliktusmegoldás pártján állunk. Támogatjuk minden nép jogát, hogy nemzetközi közvetítést kérjen a civil társadalom pártatlan képviselőinek részvételével.
- A gyermekek, fiatalok jogainak tiszteletben tartása. Az ingyenes közoktatáshoz való hozzájutást, a társadalmi autonómiát, a kötelező sor-katonai szolgálat eltörlését.
- Minden nép önrendelkezési jogát, különös tekintettel a bennszülött népekre.

Az elkövetkező hónapokban és években további globális mozgósításokra készülünk.

Csapold le a mocsarat, és nem lesz több szűnyog

Noam Chomsky írása
2002. szeptember 10.
forrás: Znet
ford.: Erhardt Miklós

Szeptember 11. sok amerikaiat döbbsített rá, hogy jobb lett volna jobban odafigyelni arra, hogy mit is csinál Amerika külpolitika címén, és arról mit is gondolnak a többiek. Sok olyan kérdést bocsátottak nyilvános vitára, amelyek azelőtt nem szerepeltek a listán. Ez kerül hát a jó oldalra.

Az is csak az ép eszünk miatt van, ha reméljük, hogy csökkenteni lehet a jövőbeni atrocitások valószínűségét. Persze vigasztaló lehet úgy tenni, mintha az ellenségeink a "szabadságjogainkat gyűlölnék", ahogy azt Bush elnök megállapította, de azért nehezen tartható bölcs dolognak, ha teljesen figyelmen

kívül hagyjuk a való világot, ami bizony más leckékkel szolgál.

Nem ez a mi elnökünk teszi fel elsőként a kérdést: "Miért gyűlölnék minket?". Negyvennégy évvel ezelőtt az egyik vezérkari megbeszélésen Eisenhower elnök írta le "az ellenünk irányuló gyűlöletkampányt (az arab világban), melyet nem a kormányok, hanem az emberek mozgatnak". Az elnök Nemzetbiztonsági Tanácsa körvonalazta ennek alap okait: az Egyesült Államok korrupciós és elnyomó kormányokat támogat, és "ellenszegül a gazdasági és politikai fejlődésnek", a régió olajkincse feletti ellenőrzéshez fűződő érdekei miatt.

Szeptember 11. után az arab világban készített közvélemény-kutatások kimutatták, hogy ugyanezen indokok ma is érvényesek, keverve specifikus, kisebb hatókörű intézkedések feletti ellenérzésekkel. Kiugró módon, mindez még a régió kivételezett, nyugat-orientált szektoraiban is igaz.

Csak egyetlen friss példa: a Far Eastern Economic Review augusztus 1-i számában a régió nemzetközileg elismert szakértője, Ahmed Rashid írja, hogy Pakisztánban "egyre nő a felháborodás, mivel az USA-támogatás lehetővé teszi a (Musharaff-féle) katonai rezsime számára, hogy elodázza a demokrácia ígéretének beváltását".

Nem sok jót teszünk magunkkal, ha elhisszük, "gyűlölnék minket" és "gyűlölik a szabadságunkat". Éppen ellenkezőleg, ez éppen az olyan emberek hozzáállása, akik szeretik az amerikaiakat, és sokmindent csodálnak Amerikában, beleértve a szabadságjogokat is. Amit gyűlölnék, az a hivatalos politika, mely megtagadja tőlük azt a szabadságot, amelyre ők maguk is igényt tartanak.

Ilyen okokkal magyarázható, hogy Osama bin Laden szeptember 11-ét követő kirohanásai - például a korrump és kegyetlen rezsimeknek juttatott USA támogatások, vagy Szaúd-Arábia USA általi megszállása kapcsán - bizonyos megértésre találtak még azok körében is, akik különben lenézik őt, és félnek tőle. Az ellenérzés, a düh és a frusztráció adja a terrorista bandák reményét a további támogatásra és támogatókra, újoncokra.

Annak is tudatában kell lennünk, hogy a világ nagy része úgy tekint a washingtoni kormányzatra, mint terrorista rezsime. Az elmúlt évek során az USA olyan akciókat folytatott, vagy támogatott Kolumbiában, Nicaraguában, Panamában, Szudánban és Törökországban - csak hogy néhány példát említsünk -, melyek kimerítik a "terrorizmusra" vonatkozó amerikai definíciókat - már amennyiben persze amerikaiak alkalmazzák a fogalmat az ellenségeikre.

Samuel Huntington írta 1999-ben, az establishment legjózanabb lapjában, a Foreign Affairs-ben: "Miközben az USA rendszeresen 'törvényen kívüli államoknak' (rogue states) nevez meg különböző országokat, sok ország szemében maga válik törvényen kívüli szuperhatalommá ... mely az egyedüli, a legnagyobb külső veszélyforrást jelenti a társadalmak számára."

Ezeket a nézeteket nem változtatta meg az a tény sem, hogy szeptember 11-én, a történelemben először történt meg, hogy egy nyugati ország ellen a saját földjén indítottak iszonyatos terror-támadást, olyan típusút, amely nagyon is ismerős a nyugati hatalom áldozatai számára. A támadás nagyságrendjében messze meghaladta a néha "kiskereskedelmi terrornak" is nevezett, az IRA, az FLN, vagy a Vörös Brigádok nevével fémjelzett akciók súlyát.

A szeptember 11-i terrorizmust mindenki elítélte a világon, az ártatlan áldozatok felé áradt a jogos együttérzés.

Egy szeptember végi nemzetközi Gallup felmérés igen kevés támogatót talált az Afganisztán elleni USA katonai akcióval kapcsolatban. Latin-Amerikában például, abban a régióban tehát, amelynek a legtöbb tapasztalata lehet az USA intervenciókról, a támogatottság a Mexikóban regisztrált 2%-tól a panamai 16%-ig szóródott.

Az arab világban jelenleg tapasztalható, USA elleni "gyűlölethullámot" szintén az Államok izraeli-palesztin, illetve iraki politikája táplálja. Az Egyesült Államok biztosította a legalapvetőbb támogatást a durva izraeli katonai megszálláshoz, mely idén lép 35. életévébe.

Az egyik dolog, amit az USA tehetne az izraeli-palesztin konfliktus enyhítésére, az volna, ha végre

csatlakozna a régóta fennálló nemzetközi konszenzushoz, mely a régió valamennyi országának biztosítani akarja a jogot a békés és biztonságos élethez, ide értve a megszállt területeken megalakuló Palesztin Államot (esetleg kisebb, kölcsönös határmódosítások árán).

Irakban az Egyesült Államok nyomására foganatosított durva kereskedelmi szankciók megszilárdították Szaddam Husszein hatalmát, miközben irakiak százezrei pusztulását okozták - talán többekét, "mint ahányan a történelem során az úgynevezett tömegpusztító fegyverek áldozatai lettek", írták John és Karl Mueller, katonai elemzők a Foreign Affairs-ben, 1999-ben.

Az Irak elleni támadás jelenlegi washingtoni indoklása jóval kevesebb hitellel bír, mint tehetne volna abban az időben, mikor id. Bush elnök Szaddamot szövetségeseiként és kereskedelmi partnereként üdvözölte, éppen miután az a legkegyetlenebb atrocitásait elkövette - ilyen volt a kurdok elleni mérgezgáz-támadás 1988-ban, Halabjában. Abban az időben Szaddam jóval veszélyesebb volt, mint manapság.

Az Irak elleni USA támadás költségeit és következményeit senki, így még maga Donald Rumsfeld sem képes hitelt érdemlően megjósolni. Iszlám szélsőségesek bizonyosan remélik, hogy a támadás sok ember életébe kerül majd, és az ország nagy részét elpusztítja, így elegendő újonccal rendelkeznek majd a terrorista akciókhoz.

Valószínűleg üdvözlik a "Bush doktrínát" is, mely jogot biztosít a feltételezett - gyakorlatilag végtelen számú - fenyegetéssel szembeni katonai fellépésre. Az elnök bejelentette: "Nem lehet megmondani, hány háborúba fog kerülni, hogy biztosíthassuk az otthonunk biztonságát". Így van.

Veszélyek mindenünnen leselkednek, még otthonról is. A végtelen háború ígérete jóval nagyobb veszélyt jelent az amerikaiakra nézve, mint feltételezett ellenségeik, olyan okokból kifolyólag, melyeket minden terrorista szervezet jól ismer.

Húsz évvel ezelőtt az izraeli titkosszolgálat egykori vezetője, Yehoshaphat Harkabi, egyben vezető arab-szakértő, megfogalmazott valamit, ami ma is igaznak tűnik. "Olyan tisztességes megoldást kell javasolni a palesztinoknak, mely tiszteletben tartja az önrendelkezési jogukat: ez a terrorizmus kérdésének egyetlen megoldása", mondta. "Ha eltűnik a mocsár, nem lesznek többé szünyogok."

Abban az időben Izrael még gyakorlatilag teljes immunitást élvezett a válaszcsepásokkal szemben a megszállt területeken, és ez a szituáció egészen a közelmúltig érvényben volt. Harkai figyelmeztetése azonban pontosnak bizonyult, és a tanulságok általános érvényűek. Jóval szeptember 11 előtt is világosan tudható volt, hogy a modern technológiák megjelenésével a gazdagok és hatalmasok el fogják veszíteni az erőszak eszközeivel kapcsolatos csaknem tökéletes monopóliumokat, és várhatják, hogy az otthonukban érik őket atrocitások. Ha továbbra is egyre több mocsarat kívánunk létrehozni, akkor több lesz a szünyog, és a pusztító képességük is egyre nagyobb méreteket ölt majd.

Ha arra fordítjuk a forrásainkat, hogy lecsapoljuk a mocsarakat, így elejét véve a "gyűlölethullámok" kialakulásának, akkor nemcsak a ránk leselkedő veszélyek számát csökkenthetjük, de egyben élhetünk azoknak az ideáloknak, amelyeket különben vallunk, és amelyek nincsenek is olyan elérhetetlen távolságban, ha komolyan vesszük őket.

KÖNYVISMERTETŐ

Endreffy Zoltán:

"Hogy művelje és őrizze..."

forrás:

zöldirdalom levelező lista

zoldirodalom@zpok.hu

<https://www.zpok.hu/mailman/listinfo/zoldirodalom>

Ahogy már a Bibliából kölcsönzött cím is utal rá, a tanulmánykötet központi (bár korántsem egyetlen) témája a kereszténység és az ökológiai gondolkodásmód kapcsolata. Az egyik írásban például a filozófus szerző vitába száll Lynn White Jr. klasszikus cikkével (utóbbi magyarul a "Természet és szabadság" című kötetben olvasható - 1. A hét könyve 2002/10), amely szerint a kereszténység nagy mértékben okolható a mai ökológiai válságért. Endreffy Zoltán a kereszténység helyett sokkal inkább a szekularizált újkori gondolkodásmódot hibáztatja: a könyv egyik legjobb tanulmányában ("Az újkori kultúra válsága") megmutatja, hogy az embernek a hatalomhoz való viszonyában bekövetkező, az újkor elejére tehető változásnak központi szerepe volt a mai ökológiai problémák kialakulásában. A kötet egyik fontos erénye, hogy megismertet bennünket a Nobel-díjas német fizikus-filozófus-politikus, Carl Friedrich von

Weizsacker gondolataival, akinek magyarul alig néhány műve olvasható, "zöld" témájú írásai közül pedig szinte semmi. Endreffy Zoltán kötete remek könyv: végig érdekes, elgondolkodtató, helyenként vitára ingerlő. Az ökoetika (környezeti etika) iránt érdeklődőknek különösen javallott.

Takács-Sánta András

(Liget 1999, 264 oldal, 1120 Ft)

A könyv kapható a Nyitott Műhelyben (XII. Ráth György u. 4., a Déli Pu.-nál), és valószínűleg az Írók Könyvesboltjában (VI. Liszt Ferenc tér), illetve érdemes érdeklődni utána a kiadónál is (1122 Kissvábhegyi út 4., e-mail: liget@grafium.hu).

Aki esetleg szeretne kapcsolatba lépni a szerzővel, a Végegylet segítségével ezt is megteheti.

TÖRTÉNETEK

A bolond öregasszony

A bolond öregasszony a reggeli világostól az esti sötétig járta a város vagy egy falu utcáit. Az embersűrűt és a rejtőző lakóhelyeket. Mindenkit jól megnézett. Mikor megkérdezték, miért teszi, nem fárad-e bele, azt felelte, hogy minden embert szeretne megismerni aki vele egyidőben él a Földön, mert olyan nagy dolog - ahogy kifejezte - együttlétezni.

- Dehát ez lehetetlen - csóválták a fejüket azok, aki bele sem fogtak, és mutatoujjukkal a fejükre böktek.

-Csak majdnem lehetetlen - mondta az öregasszony. Sokat lehet végezni egy nap!

György Ottília

Gaia sajtószemle <http://foek.hu/gaia> ■ Kiadja az Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK) ■ Alapította: György Lajos (Piros) gyorgy@koki.hu ■ Összeállította: Bukta Csaba polgári szolgálatos gaiaszerk@zpok.hu ■ Hálózati terjesztés: Fidirich Róbert (Fidusz) fidusz@zpok.hu ■ Az Egyesület elnöke: Móra Veronika move@okotars.hu ■ A szemle megjelenését támogatta a Környezetvédelmi Minisztérium KAC és az Ökotárs Alapítvány ■ ISSN 1419-1776 ■ Az ETK és a szerkesztőség postacíme: 1054 Budapest, Vadász utca 29. ■ A szerkesztő a beküldött anyagokat esetleg tömöríti, a fölösleges idegen szavakat magyarra fordítja. A hozzászólások terjedelme nem múlhatja felül az eredeti írást. ■ Mindenkit szeretettel várunk kedd estétként 18 és 20 óra között összejöveteleinken, a Bp. V. Vadász utca 29. alatt.